

Sopot, 4 listopada 2021 r.

Prof. dr hab. Remigiusz Grochal
Akademia Sztuk Pięknych w Gdańsku
Wydział Architektury i Wzornictwa

Recenzja pracy doktorskiej mgr inż. arch. Julii Karłowskiej pt. „Tożsamość twórcy-Tożsamość miejsca. Percepcja znaczeń w przestrzeni”. Podstawę sporządzenia przeze mnie opinii stanowi decyzja podjęta przez Radę Dyscypliny i Szkoły Doktorskiej Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie – pismo BRDSD/PP/150/2021/MT z dn. 12 lipca 2021, a także w oparciu o przesłaną dokumentację:

1. Życiorys.
2. Życiorys- wystawy
3. Działalność dydaktyczna na uczelni
4. Działalność organizacyjna na uczelni
5. Nagrody wyróżnienia
6. Streszczenie pracy doktorskiej
7. Streszczenie w j. angielskim
8. Oświadczenie o pracy własnej
9. Kwestionariusz osobowy.
10. Dyplomy
11. Zgoda Rektora
12. Opinia promotora
13. Rozprawa doktorska (dzieło) wraz z opisem dzieła
14. Julia Karłowska portfolio
15. Nośnik elektroniczny z zawartością całości w/w dokumentacji.
16. Oświadczenie, że rozprawa doktorska jest przygotowana samodzielnie, oraz że rozprawa doktorska złożona na nośniku elektronicznym jest identyczna z wersją wydrukowaną.

W s t ę p

Praca została napisana pod kierunkiem prof. tyt. Jerzego Bogusławskiego na Wydziale Architektury Wnętrz Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie.

W przekazanej mi dysertacji oraz dorobku artystycznym widoczna jest wrażliwa osobowość Kandydatki. Stosowana przez Autorkę metodologia jest częstym narzędziem wykorzystywanym w architekturze krajobrazu ale i w sztukach projektowych. Przedstawiona rozprawa to seria wrażliwych impresji ściśle osadzonych we wspomnieniach z dzieciństwa i zakorzenionych w przytaczanych miejscach krajobrazu, przetwarzanych na projektowanie doświadczeń odbiorców. Narrację Kandydatki charakteryzuje wrażliwy, osobisty, jednocześnie precyzyjny język. Ta opowieść snuta ciepłym, z lekkim odcieniem ironii językiem, przybliża czytającemu ducha miejsca i uzasadnia autorski scenariusz zamierzeń.

Często nie jest oczywiste czy jest to fotografia czy wizualizacja? Dołączone podpisy i komentarze są nader lakoniczne. Niemniej liczne ilustracje pozwoliły Doktorantce na przedstawienie spojrzenia na przedmiot rozprawy, a jednocześnie uczyniła je znaczącym źródłem informacji o projekcie.

Sylwetka doktorantki i ocena dorobku

Julia Karłowska urodziła się w rodzinie artystów i architektów związanych z Wydziałem Architektury Politechniki Warszawskiej.

Kandydatka jest absolwentką z 2007r. Wydziału Architektury tejże uczelni, a następnie Wydziału Sztuki Mediów i Scenografii ASP w Warszawie (2011). Od roku 2011, po obronie pracy magisterskiej w Pracowni Fotografii Narracyjnej, została zatrudniona w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, aktualnie na Wydziale Architektury Wnętrz, a w 2014 roku ukończyła studia doktorskie na Wydziale Sztuki Mediów ASP. Istotnym epizodem edukacyjnym okazały się 2 lata studiów w paryskiej Ecole d'Architecture de Paris-La Villette (2002- 2004) z możliwością udziału w zajęciach ze scenografii, fotografii czy land artu. Już w trakcie edukacji, Kandydatkę pasjonował obszar sztuk intermedialnych, grafiki użytkowej i architektury.

Dorobek twórczy

Dorobek twórczy Doktorantki jest liczny i wykazuje powiązania z poza programowymi zainteresowaniami Kandydatki w trakcie studiów. W załączonym portfolio zauważalne jest przywiązanie największej wagi twórczej do tożsamości we wielu jej aspektach.

Doceniam osiągnięcia projektowe oraz świadomość twórczą Pani Julii Karłowskiej. Te dwa obszary aktywności wydają się być niezbędne w funkcjonowaniu artystycznym i projektowym Kandydatki.

Dorobek Kandydatki jest mocno zróżnicowany. Dominującą formą prezentowania dorobku są fotografie. Wykaz obejmuje udział współautorski w 3 projektach architektonicznych i 10 autorskich projektów wnętrz w latach 2003- 2020. Ponadto wymienionych jest 10 projektów graficznych z lat 2011- 2019 oraz udział w 4 wystawach indywidualnych i 26 wystawach zbiorowych (2011- 2020), oraz zespołowy udział w 6 konkursach architektonicznych (2009- 2017). Na portfolio *Działania w przestrzeni* składają się: *Tożsamość miejsca /ciało*, *Notacje graficzne*, *Grafika w przestrzeni i Architektura*. Pewien niedosyt pozostawiają zbyt krótkie komentarze do bardzo interesujących fotografii dokumentujących zdarzenia w rodzaju land art np. z udziałem Kandydatki. Również tutaj zbrakło autorów fotografii. 23 fotogramy dokumentują cyt....*Poszukiwania wyrazu i zależności przestrzenno- znaczeniowych z użyciem ciała- elementu wprowadzonego do krajobrazu...Oznaczenie przestrzeni osobistej poprzez sprawdzenie wzajemnego oddziaływania z naturą i wpływu form pejzażu na ekspresję sylwetki*.

Kolejnym ważnym dla Kandydatki jest odniesieniem są wspomnienia z dzieciństwa. *Tożsamość terytorium- dzieciństwo*. *Muchy* to seria 12 urokliwych, momentami mrocznych kompozycji malarskich, graficznych szkiców z owadami w roli głównej,

realizowanych w pracowni Leona Tarasewicza. Autorka konfrontuje się tutaj ze wspomnieniem obrazu- zdarzenia z dzieciństwa. Bada oddziaływanie symbolu, nastroju i kontekstu miejsca. Konfrontacje ze wspomnieniami dzieciństwa zajmują kolejne 3 części *Tożsamości*. Kolejne to *Kobiecość*, *Pamięć i Obiekt*. To seria prób wytyczania granic pomiędzy terytorium wewnętrznym a zewnętrznym. *Autosztandary* wpisane są w cykl eksperymentów- badań oraz poszukiwania znaku osobistego. Z kolei nadmuchiwany lekki obiekt *Wahadło*, inspirowany ciężkim wahadłem Foucault'a to próba opisanie własnej tożsamości przedmiotem- znakiem. Seria poklatkowych zdjęć tworzy wrażenie zapisu filmowego rejestrującego niemal płynnie konfrontacje Autorki z obiektem. *Postrzyżyny*- to poetycka transpozycja osadzonego w tradycji pierwszego podcinania włosów, odcinania od dzieciństwa(?) na pozornie destrukcyjne cięcie notatek na kartkach papieru i uplatania z nich nowego warkocza. To głęboka intelektualnie praca zapisana dobrymi fotografiami. Z kolei *Notacje* to bardzo interesujący wybór prac w różnych technikach graficznych, których narrację łączy dobór tematów, barw i kadrowanie. Brakuje w tej części podstawowych informacji o poszczególnych obiektach. Podobnie w części *Grafika w przestrzeni*.

Architektura- konkursy, zawiera zestaw starannie wykonanych plansz projektu konkursowego na koncepcję Muzeum Historii Polski (zespołowo). Ciekawa jest również koncepcja modernizacja słynnej rotundy przy ul. Marszałkowskiej czy Koncepcja Izby Pamięci przy Cmentarzu Powstańców Warszawskich na Woli. Projekty wnętrz są reprezentowane przez 7 przykładowych sfotografowanych raczej fragmentarycznie realizacji wnętrz mieszkalnych zaprojektowanych z dbałością o detale i dobór kolorystyczny.

Rozprawa doktorska

Temat, cel i teza pracy, układ i struktura.

Tematem przedstawionej pracy doktorskiej jest chętnie podejmowany przez architektów obszar spotkań architektury i sztuki. Obszar autorskiego postrzegania i rozumienia otaczającej przestrzeni.

„Odbiór przestrzeni w oparciu o jej wspomnienie może wpływać na działanie projektowe.”- Sformułowanie to wyodrębniłem i uznałem za wyartykułowanie przez Kandydatkę TEZY leżącej u podstawy podjętego tematu, bowiem nie udało mi się znaleźć w treści jednoznacznej deklaracji Kandydatki w tej kwestii. Opis dzieła przybliży w kolejnych rozdziałach metodę działania i wysnute z niej pojęcia przyjęte w oparciu o osobiste przeżycia, wartość miejsca, pamięci i tożsamości. Przedstawiony został również skrócony zarys historyczno-przestrzenny miejsca, a także wartości krajobrazowe tego unikalnego dla aglomeracji warszawskiej, istotne jednocześnie dla projektu.

Według Autorki tożsamość jest współtworzona przez pamięć. Trudno w tym kontekście nie zgodzić się z twierdzeniem- *Współcześnie o jakości przestrzeni nadmieniamy głównie, gdy odpowiada ona na podstawowe kryteria adekwatności funkcji i formy, technologicznej jakości wykonania. Coraz mniej mowy jest o znaczeniu i kontekście obiektów względem siebie, przekazu ujawnianego w nastroju;*

*symbolice, metaforze, niedopowiedzeniu, czasem nawet w „puszczeniu oka” do jej użytkownika. Niewątpliwie też upowszechniana ponad lokalną uniwersalność, także języka architektury przyczynia się do jego zubożenia i powierzchowności. Powszechny język rzeczywiście w coraz większym stopniu pozbawiany jest poczucia humoru i dialektycznych niuansów, zwłaszcza w obszarze percepcji odbiorców. Za istotne w dziele Kandydatki uważam manifestowanie dbałości o zachowanie na obszarach miejskich *przynależnej im użytkowości*. Wyobrażone obiekty Autorka osadza w polskiej rzeczywistości, ...a esencją i motorem działania jest dla mnie nostalgia za tym, co niezauważalnie znika z otaczającej nas przestrzeni w trakcie jej przemian stylistycznych. Tęsknota za specyficznym nastrojem podmiejskości, lokalnością, ulotnym charakterem przestrzeni pustej - opuszczonej, oczekującej, z tajemnicą...*

Proponowana przez Doktorantkę rewaloryzacja bardziej preferuje wnikliwość i dbałość niż nadzór i separację chronionego terenu. Zespół dwunastu form swobodnie usytuowanych odnosi się do wspomnień i emocji przywiązanych do miejsc. Projektowane obiekty, to formy abstrakcyjne z wprojektowaną możliwością użytkowania. Materiał, skala, faktura i kolor to media mające wspomagać indywidualną percepcję użytkowników.

Gra z topografią i światłem są ważnym elementem w zaprojektowanej roli dla wybranych miejsc. Autorka dba o spójność środków wyrazu w relacji z krajobrazem, oraz obecnością nowo proponowanych obiektów. Doktorantka wielokrotnie podkreśla świadomość obecności odbiorcy i jego oddziaływanie na tę przestrzeń. Ruch albo bezruch, pozostawianie śladów przez uczestników zaprojektowanych zdarzeń i artefaktów są zaplanowane i pozostawiają szerokie pole do interpretacji przez odbiorców. W prezentowanej pracy wątkiem szczególnie akcentowanym jest pojęcie tożsamości. Zwłaszcza w odniesieniu teorii architektury i powiązaniem z nią odczuwaniem. Sposobem na autorskie kształtowanie miejsca jest poszukiwanie tożsamości przestrzeni i dialog z otoczeniem, odczytywanie cech formalnych i znaczeniowych miejsca a następnie poszukiwanie form interwencji określonych proporcją, skalą, materiałem, ilością, barwą i kompozycją. Pojęcie tożsamości w interpretacji Doktorantki staje się subiektywną kategorią odnoszącą się do jednostki w wybranych miejscach.

Każdy z 12 zaprojektowanych obiektów powstaje według podobnego algorytmu :

S c h e m a t. -Pokazuje usytuowanie formy i jej relację przestrzenną z pozostałymi obiektami.

F o t o g r a f i c z n y o p i s m i e j s c a. -Ujawnia charakter przestrzeni istotny dla projektu.

W s p o m n i e n i e -Wzmocnione wybranymi fotografiami, artykułuje związek z konkretną lokalizacją, jest inspiracją do dalszego poszukiwania odniesień w warstwie formalnej.

S z k i c e k s z t a ł t u j ą c e j s i ę i d e i. -Nawiązują do nastroju i cech kompozycyjnych przestrzeni.

Słowa kluczowe- kształtowane przez wspomnienie i szkice. Wpływają na nadanie nazwy i funkcji projektowanemu obiektowi.

Opis projektu- zestawiający ze sobą wybrane przesłanki dotyczące charakteru miejsca z ideą projektową i koncepcją architektoniczną.

Wizualizacje obiektów w przestrzeni. Reprezentują wyobrażenie przebywania w ich materialnym otoczeniu.

Wybrane szkice techniczne. Wskazują możliwości realizacyjne. Pracę kończy *epilog* rozwijający ewentualne formy realizacji koncepcji

Przekazana mi dysertacja składa się z wykazanych w spisie treści czterech części: A Intro, B Charakterystyki pracy twórczej, C Streszczenia, D Ogólnego opisu projektu Pracę kończą: E Posumowanie, F Przypisy i G Bibliografia. Dysertacja liczy 254 strony w starannej szacie graficznej oraz ilustrowana bardzo licznymi fotografiami, wizualizacjami, urokliwymi szkicami oraz rysunkami projektowymi. Pewnym mankamentem utrudniającym ocenę zawartości jest brak wykazu i numerowania wszystkich rodzajów ilustracji. Całość pracy została podzielona na części opisową i praktyczną. Część praktyczna zawiera dwanaście rozdziałów poświęconych poszczególnym obiektom i została sformułowana w oparciu o kolejne fazy kształtowania zamiaru projektowego, zawsze wysnute z reminiscencji z przeszłości Autorki. Rozprawa jest prezentacją Jej konceptu architektonicznego umożliwiającego prześledzenie i zdefiniowanie autorskiego sposobu pokazania zależności projektowej pomiędzy twórcą i jego dziełem, oraz 12 części samego projektu odnoszących się do każdego z jego elementów osadzonych w zakamarkach pamięci Autorki, oraz tworzących pętlę ścieżki terenowej:

Prysznice
Kładka z siatki
Rotory
Las
Czarne pole i gołębniki
Pomosty przez trzciny
Dom z kominem
Pagórki widoczki
Wejście w wodę
Świetliki
Most z kurtyną
Przystań wędkarska

W warstwie ilustracyjnej często nie jest oczywiste jakie techniki stosuje Autorka. czy jest to fotografia, kolaż, czy wizualizacja i kto jest ją wykonał? Dołączone podpisy i komentarze są nader lakoniczne. Niemniej, to właśnie bardzo liczne ilustracje pozwoliły Doktorantce na przedstawienie przedmiotu rozprawy, a jednocześnie uczyniła je znaczącym źródłem informacji o projekcie. Kandydatka podejmuje w swoim opracowaniu próbę stworzenia przestrzeni, kształtowanej na podstawie

relacji tożsamości miejsca z tożsamością osobistą. Implantowane do przestrzeni obiekty mają pomóc wyartykułować cechy wybranych miejsc, doprecyzować ich cechy formalne.. Dokonany został wybór niektórych obszarów na warszawskiej Sadybie osadzonych we wspomnieniach z dzieciństwa Autorki. Na potrzeby projektu powstał scenariusz doświadczania przestrzeni i tożsamości miejsca, oraz poznajemy tożsamość twórcy. Powstała ścieżka tożsamości zawiera przestrzenie zaprojektowane lub rewaloryzowane, o różnym przeznaczeniu i znaczeniu. Zastosowane w projekcie środki wyrazu zgodnie z intencją Twórczyni mają sprzyjać dialogowi z otoczeniem. Proponowane obiekty są wielopostaciowe i mocno powiązane z kontekstem pierwotnego krajobrazu. Znacząco ingerują w zablizniające się powoli ślady bezceremonialnych aktywności ludzkiej. Czytelna intencja Artystki ma nobilitować w oczach użytkowników, nie zawsze uświadamiane wartości miejsca. Podjęte działania architektoniczno-pejzażowe mają stworzyć obiekty i miejsca w przestrzeni pozwalające na identyfikowanie się użytkowników z wartościami odkrywanymi na nowo. Scenariusz oraz projekt określają materiały, światło, wodę, zielen, ich trwałość, strukturę i związek z otoczeniem. Gra z topografią i światłem stają się istotnym elementem wybranego miejsca. Założenie przywiązuje dużą wagę do obecności odbiorców i ich oddziaływania na projektowaną przestrzeń. Ruch odbiorcy albo trwanie w bezruchu. Pozostawione ślady mają stać się integralną częścią projektu i będą poszerzone o kontekst interpretacji osobistej, także odbiorców postronnych. *Celem pracy jest więc zbadanie tej relacji i znalezienie właściwych środków wyrazu do jej przedstawienia.* Przewodni motyw tożsamości jest przez Kandydatkę eksplorowany zwłaszcza w odniesieniu do praktyki projektowej.

Konkluzja

Praca doktorska Pani Julii Karłowskiej stanowi oryginalne dokonanie artystyczne i projektowe. Wskazuje na wiedzę teoretyczną oraz talent Kandydatki w dziedzinie sztuk plastycznych, w dyscyplinie artystycznej sztuki projektowej oraz odpowiednio w dyscyplinie sztuki plastycznej i konserwacja dzieł sztuki. Dorobek artystyczny i projektowy Doktorantki jest obszerny i stanowi mocne podstawy dla prezentowanej dysertacji, co w połączeniu z oceną rozprawy spełnia warunki formalne stawiane przez Ustawę o stopniach naukowych oraz o stopniach i tytułach z zakresu sztuki z dnia 14. 03. 2003 roku wraz późniejszymi uzupełnieniami, a także warunki zawarte w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 roku (Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej Warszawa, dnia 30 stycznia 2018 r. Poz. 261). Moja opinia o recenzowanej pracy, pomimo drobnych uchybień, jest bez wątpliwości pozytywna i tym samym rekomenduję Radzie Dyscypliny Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie w Warszawie. przyjęcie rozprawy doktorskiej Pani mgr inż. arch. pt. „Tożsamość twórcy- Tożsamość miejsca. Percepcja znaczeń w przestrzeni”.

Prof. dr hab. Remigiusz Grochal